

Steenwol beheerst nog steeds de substraatmarkt

Steenwol is lange tijd vrijwel de enige speler geweest op de substraatmarkt. De laatste jaren zijn er veel alternatieven bijgekomen en soms ook weer verdwenen. Steenwol heeft weliswaar terrein verloren, maar wordt in areaal nog niet geëvenaard door andere substraten. Wat is het aandeel van de voornaamste substraten en welke tendensen zijn er waar te nemen in de belangrijkste glasgroenten?

Door Gerard Boonekamp

Niet meer één tendens

Het verkoopseizoen voor substraten staat weer voor de deur. Vertegenwoordigers zullen de komende tijd overuren maken om telers te overtuigen van de voordelen van hun product.

„Eén tendens is er niet meer”, zegt Ab van Marrewijk, voorzitter van de substraatcommissie van LTO-Groeiservice. „Er zijn verschillende bewegingen zichtbaar.”

Nadat in de afgelopen jaren duurzame substraten steeds meer de keuze bepaalden, ziet Van Marrewijk weer meer telers kiezen voor eenjarig substraat. Het gemak en de snelle teeltwisseling spelen zeker op grote bedrijven een belangrijke rol. Hij denkt dat de redelijke rendementen van de afgelopen jaren dit gedrag stimuleren.

De toename van het V-systeem in tomaat en paprika met twintig centimeter brede matten is volgens Van Marrewijk een andere oorzaak voor deze trend. Daarmee wordt de weg van meerjarig gebruik in bakken vaak verlaten. “De brede librabak wijkt teveel, waardoor het substraat te droog blijft aan de bovenkant. De batobak heeft wel stevige zijkanten, maar daarvan slempt het drainlabyrinth weer makkelijk dicht”.

In de vruchtgroententeelt hebben minerale vezels (voornamelijk steenwol en wat glaswol) een marktaandeel van naar schatting zeventig procent. Het merendeel wordt eenjarig gebruikt.

„Maar het is de vraag of dit zo blijft nu de storkosten voor de terugname van steenwol f 36 per kuub gaan kosten”, zegt Van Marrewijk.

Op zoek naar drogere substraten

DLV'er Joop de Hoog ziet vooral bij komkommers, en in mindere mate bij tomaten en paprika, een tendens naar drogere, meerjarige substraten. „Er komt steeds meer kritiek op steenwol, dat er volgens velen niet beter op wordt de laatste jaren. Regelmatig worden de matten al snel te papperig”. Vaak worden de sterke fluctuaties van de pH bij komkommers als reden gegeven, maar De Hoog vermoedt dat het drie keer telen er ook wel iets mee te maken heeft. „Drie keer teeltwisselen is drie keer een aanslag op het substraat. Bij tomaat kan de pH ook enorm fluctueren, maar daar komen minder klachten voor over de steenwol.” Volgens De Hoog zijn er steeds meer telers die van tevoren weten dat ze de meerjarige steenwol al na een jaar weer zullen vervangen.

De zoektocht van komkommertelers naar drogere substraten eindigde vaak bij IJslandse puimsteen. Volgens schattingen van de twee leveranciers bedraagt het komkommerareaal met puimsteen 150 tot 200 hectare, waarvan Vulkakorrels 60 tot 70 procent uitmaken. Bij de andere vruchtgroenten ligt tussen 10 en 20 hectare met puimsteen, aldus de leveranciers. Het verplaatsen van de grote hoeveelheid zware emmers bij de teeltwisseling lijkt de grootste beperking voor verdere groei.

Frans-Peter Dechering van Cebeco-Hortiproducts ziet het groentenareaal op puimsteen nog steeds uitbreiden, maar veel minder stormachtig dan in 1994. Substraatonderzoeker Gerrit Wever van het PBG denkt dat het areaal puimsteen vrij stabiel is.

Er zijn volgens Dechering nog maar weinig telers toe aan vervanging van het duurzame substraat. Maar wortelresten maken het substraat wel steeds natter. Daarom test Cebeco-

Hortiproducts nu een machine uit om het organisch materiaal eruit te zeven, maar wordt ook rekening gehouden met totale vervanging van de puimsteen.

Wever ziet wel een duidelijke groei van perliet als substraat. In bijvoorbeeld Israël wordt het al veel gebruikt. Met totale Nederlandse areaal perliet is volgens fabrikant Pull in Rhenen ruim 100 hectare, waarvan 45 hectare tomaat, 30 hectare komkommer, 25 hectare rozen en 10 hectare paprika. Piet Mertens van Pull merkt dat er meer interesse komt uit de groententeelt. Alleen al in Brabant kwamen er deze zomer tien, voornamelijk komkommer-, bedrijven bij. De geringere interesse bij paprikatelers verklaart hij uit de traditie, dat perliet de eerste jaren voornamelijk in Utrecht gebruikt werd, waar nauwelijks paprika geteeld wordt. Komkommers staan meestal op emmers met perliet voor meerjarig gebruik. Tomaten- en paprikatelers gebruiken stoombare zakken van dik zwart-wit folie, maar zij gebruiken het substraat maar een jaar. Het materiaal is lichter dan puimsteen en goedkoper.

“Belgische voorlichters willen geen risico lopen”

De superdroge kleikorrels zijn vrijwel verdwenen uit de groententeelt. Puimsteen heeft deze markt gedeeltelijk overgenomen. Poly-urethaan schuimmatten lijken in Nederland ook op hun retour. Aggrofoam stopte twee jaar geleden de productie omdat in andere sectoren betere perspectieven waren. Het Britse Carpenter heeft de productie van Richgrow gestopt nog voordat het van de grond is gekomen. Alleen in België ligt nog zo'n zeven hectare tomaten en komkommer met dit meerjarige substraat, aldus Dirk VanRoose van wederverkoper Sanac. Ook andere substraten dan steenwol zijn in België nooit aangeslagen. VanRoose wijt dat voor een groot deel aan de invloed van de teeltvoorlichters. „Voorlichters zweren bij steenwol. Zij moeten scoren voor de teler en willen geen enkel risico lopen met een nieuw substraat.” Barpur (Substrate Special Products) en Oxygrow (Recticel/Peter van Luijk) worden nog wel in Nederland geproduceerd uit snijresten. Laatstgenoemd substraat wordt voornamelijk geëxporteerd. Ruud van Gils van SSP schat dat er nog zo'n 100 hectare Barpur en 150 hectare Aggrofoam in Nederland ligt, voornamelijk in de paprika- en tomatenteelt. De grootste groei is er echter af.

Mapito is een opkomend product van SSP. Het is een mengsel van teruggenomen en gemalen schuimmatten en snijresten van steenwol. Bij komkommer is er ruim twintig hectare met Mapito in emmers. Daarnaast staan er veel proeven bij telers van aubergine en tomaat. Na een moeizame start vorig jaar, lijkt SSP het productieproces nu in de hand te hebben met controles door de NAKG. Een groep komkommertelers is enthousiast over de teeltresultaten.

Natuurlijke substraten om imago te verbeteren

Een nog grotere populariteit geniet op het moment kokossubstraat. Van de natuurlijke substraten die een paar jaar geleden op de markt kwamen, lijkt het de enige die echt gaat doorbreken in de groententeelt. Volgens Jos van Doren van Dutch Plantin ligt er nu zo'n veertig hectare kokos in de groententeelt.

Naast teelttechnische overwegingen speelt ook imago een rol. „Verschillende inkooporganisaties van supermarkten in Engeland en Frankrijk vragen om organische substraten te gebruiken”, vertelt Dirk Valk, vestigingsmanager van toeleverancier Brinkman in het Franse Orleans. Saveol en in mindere mate Prince de Bretagne dringen er bij de telers op aan op kokos over te schakelen. Valk schat dat al negentig procent van de Saveol-tomaten op kokos staat.

In de Nederlandse groententeelt lijkt ook de vraag naar kokos toe te nemen, maar de omslag is nog lang niet zo groot als bijvoorbeeld bij rozen en potplanten. „Het is te hopen dat het niet te

hard groeit”, zegt Wever. „Bij een snelle groei zal het niet eenvoudig zijn fatsoenlijke partijen bij elkaar te krijgen.” Hij doelt daarbij op problemen uit het verleden met homogeniteit en hoge zoutgehaltes.

Keuze wordt pas laat gemaakt

Veel telers lijken de kat nog uit de boom te kijken voordat zij hun substraatkeuze maken. Veel nieuwere substraten hebben nog onvoldoende bewezen een verbetering te zijn. Gemak bij de teeltwisseling en de afvoerkosten spelen een belangrijke rol.

De onderhandelingen komen er

weer aan. De tijd dat al ver voor de teeltwisseling afspraken gemaakt werden, is echter voorbij. „De prijzen voor met name steenwol zie je in de loop van het najaar nog flink dalen, zodat steeds meer telers hun beslissing uitstellen”, merkt Mertens op. „De markt is niet meer zo hectisch, maar je moet wel lang wachten voor je zekerheid hebt.”

Het lijkt erop dat weer minder duurzame substraten gekozen zullen worden. De jaarkosten zullen daardoor waarschijnlijk stijgen. Maar de jaarkosten moeten niet bepalend zijn voor de keuze, vindt bedrijfsdeskundige De Hoog. „De behaalde opbrengst is het belangrijkste. Het substraat waarop je dat haalt, mag best geld kosten.”

Samenvatting

Steenwol is nog steeds nummer één, maar de keuze valt niet meer automatisch op dit substraat. Drogere substraten staan in de belangstelling. Veel komkommertelers kiezen voor puimsteen, maar verder groeit het areaal met dit substraat niet snel meer. Dat zelfde geldt voor polyurethaan-matten. Perliet en Mapito worden wel populairder, evenals kokos dat om zijn natuurlijke uitstraling een meerwaarde kan hebben.

Groenten en fruit, 11 september 1998